

Tunneln – Pedagogiskt material

Om materialet

Det här materialet är för dig som är lärare och som har en klass som ska se föreställningen *Tunneln* på Kulturhuset Stadsteatern Vällingby. Här finns förslag på diskussionsfrågor och övningar som kan användas för att förbereda er inför teaterbesöket och för att samtala om teaterupplevelsen och bearbeta föreställningens innehåll och tematik efteråt. Bläddra gärna igenom materialet och välj de delar som du tycker passar din klass bäst.

Om föreställningen

Tunneln är en teaterföreställning om att våga möta sina rädslor. Och om kärlek, både om syskonkärlek och om att bli hejdlöst förälskad. Pjäsen är skriven av Alejandro Leiva Wenger och regisseras av Lisa Färnström.

”Jag var fjorton när jag och min kompis Sandra tryckte ner våra händer i den nylagda betongen. Om man tittar noga kan man fortfarande se mitt namn där. Jag var sexton, jag var elva, jag var fyra. Jag var fjorton när jag kysste Gino för första gången. Där, i tunneln. Min första riktiga kyss, med tunga och allt.”

När Valentina börjar ta körlektioner kan hon redan köra bil. Hennes körlärare Jill skämtar att hon kan åka raka vägen till uppkörningen, men sen kommer påfartstunneln och Valentina tvärbromsar. Mitt i körfältet under rusningstrafiken fryser hon till. Det går bara inte.

Varför är Valentina så rädd för tunnlar? I sin jakt på en förklaring får hon hjälp av Jill, som nu får agera amatörpsykolog. Tillsammans ger de sig ut på en roadtrip i det förflutna, bland minnen av både kärlek och svek. Och till slut måste Valentina konfrontera det hon verkligen är rädd för: den mörka tunneln inom sig själv.

Bra att veta (spoiler):

Det visar sig under föreställningen att Valentinas lillasyster dött, och att Valentina behöver hantera både sorg och en känsla av skuld. Detta kan väcka starka känslor.

DRAMATIKERN ALEJANDRO LEIVA WENGER OM PJÄSEN *TUNNELN*

Idén till *Tunneln* började på en ganska oväntad plats: i en körskolebil. När jag själv skulle ta körkort hade jag en körlärare som blev mer än bara en lärare i trafikregler. Hon drog hela tiden paralleller mellan min körning och mitt liv. Om jag glömde blinka kunde hon säga: ”Är du en sån som aldrig talar om för dina närmaste vart du ska, vad du har för planer, när du kommer och går?” Om jag missade en skylt: ”Är det så i ditt liv också – att du bara struntar i varningstecken?” Om jag körde för långsamt på motorvägen: ”Nu tror du att du är så duktig och försiktig, men du är mest en fara för både dig själv och andra. Är det så i ditt liv att du är så långsam att du pajar för alla?”

De där samtalen fick mig att börja tänka på hur en körlektion kunde vara något mycket större än en teknisk övning. Varje misstag i körningen blev ett samtal om misstagen i mitt liv, varje framsteg i bilen kunde kännas som att en knut i livet löstes upp.

Vad pjäsen handlar om

I *Tunneln* möter vi Valentina, en ung tjej som ska ta körkort men som plötsligt drabbas av panik framför en tunnel. Hennes körlärare Jill blir både tränare och terapeut, någon som pressar henne att konfrontera sina rädslor. Genom körlektionerna öppnas dörrar till Valentinas

förflutna: hennes lillasyster Alma, hennes första kärlek Gino, deras lekplatser och gångtunnlar, minnen av skratt, drömmar och konflikter. Bit för bit växer bilden fram av en syskonrelation som betyder allt – men också av ett trauma, en förlust som Valentina bär på. Tunneln blir en symbol både för platsen där paniken slår till och för det svåra i att våga gå in i mörkret av sitt eget minne.

I *Tunneln* finns också en erfarenhet som nog många kan känna igen: hur vi ibland fastnar i våra egna bilder av andra människor. Valentina är övertygad om att hennes lillasyster håller på att dras in i något farligt, och hon riktar sina misstankar mot Gino. Hon tolkar varje tecken som ett bevis, hon ser bara det hon redan tror sig veta. På så sätt handlar pjäsen om våra ”tunnelseenden” – hur vi kan fastna i bilder och berättelser om andra, och hur svårt det är att se klart när vi drivs av oro och rädsla – men även kärlek.

Varför jag skrev den

Jag ville skriva en berättelse om syskonskap, kärlek, svek och sorg. Om hur vi formas av våra minnen, av slumpen, av de platser där vi vuxit upp. Många av oss har en tunnel, en plats i kvarteren, som bär på starka minnen, hemligheter och historier. Jag ville också skriva en pjäs om hur vardagliga situationer kan öppna sprickor till något mycket större och svårare att prata om.

Karaktärerna

- **Valentina** står på tröskeln till vuxenlivet, men bär på skuld känslor och en oro som gör det svårt att gå vidare.
- **Jill**, körläraren, är rak, rolig och rastlös, men också oväntat klok. Hon blir den som pressar Valentina att ta itu med det svåra.
- **Alma**, lillasystemen, är full av liv och energi, men också sårbar. Hon är både den Valentina vill skydda och den som hon riskerar att förlora.
- **Gino**, den första kärleken, är både charmig och mysig. En kille som Valentina har mycket fantasier om, på gott och ont.
- **Noel** syns aldrig på scen men finns som en ständig närvaro i allas liv. Han representerar både lockelse och fara, den hårdare sidan av deras värld.

Vad jag hoppas att ni som ser föreställningen får med er

Jag hoppas att pjäsen väcker tankar, känslor, frågor. Hur tar vi oss igenom våra egna tunnlar? Hur kan vi prata om det som är svårt, särskilt när vi är unga och inte har orden? *Tunneln* är skriven för unga, men den handlar om saker som berör oss alla: att hitta vägen framåt trots mörka minnen och förluster.

För mig är *Tunneln* inte bara en titel – pjäsen är själv som en tunnel. Den leder publiken in i frågor men ger inte alla svar. Flera trådar förblir öppna: det är publiken som ska hitta vägen ut, forma mening och sina egna svar. Varje person i salongen kan göra sin egen resa, sin egen tolkning. Och kanske är det just där, i det ofullständiga, som ljuset i slutet av tunneln uppstår.

INNAN TEATERBESÖKET

En del elever är vana vid att se scenkonst och för andra kan det vara första gången de besöker en teater – oavsett kan det vara viktigt att påminna eleverna om att man inte behöver “förstå” allt. Ni som ser föreställningen kommer säkert uppleva den på olika sätt, och när det gäller att tolka och förstå teater finns det inte några rätt eller fel.

Här finns några förslag på hur du kan förbereda klassen inför föreställningen, men egentligen finns det inget eleverna på förhand måste veta för att uppleva *Tunneln*.

Vad är teater?

Prata gärna med klassen utifrån följande frågor:

- Har någon varit på teater förut?
- Vad är skillnaden mellan teater och film?
- Vad innebär det att vara publik?
- Vilka skillnader och likheter finns det mellan att vara publik på bio, på teater eller på en fotbollsmatch?

Teaterbegrepp

En teaterföreställning är en sammansättning av många olika delar, såsom ord, rörelser, gestaltning, ljud, ljus mm. Här är några begrepp som kan vara relevanta att prata om. Många har säkert koll på dem, men det kan vara bra att gå igenom dem tillsammans innan teaterbesöket. Det kan göra att eleverna kan bli mer uppmärksamma på de olika komponenterna i föreställningen.

- **Roller:** Personerna som berättelsen handlar om och som skådespelarna spelar.
- **Huvudroll:** Den person som föreställningen framför allt handlar om. Det kan finnas flera huvudroller.
- **Biroll:** Karaktärer som stödjer berättelsen på olika sätt.
- **Repliker:** Orden som sägs på scenen.
- **Monolog:** En karaktär pratar högt med sig själv eller med publiken
- **Dialog:** Två karaktärer pratar med varandra.
- **Dramatik:** Den skrivna pjästexten.
- **Regi:** Hur man valt att tolka pjästexten, hur replikerna sägs, hur skådespelarna rör sig, osv. Allt som påverkar hur vi uppfattar berättelsen.
- **Koreografi:** Rörelse eller dansinslag. Skådespelaren gestaltar känslor och/eller situationer genom att visa med kroppen i stället för att prata med ord.
- **Scenen/scenografin:** Platsen där föreställningen utspelas. Skådespelaren kan röra sig på och runt omkring scenen och det kan finnas olika möbler på scenen under föreställningens gång.
- **Rekvisita:** Föremål som skådespelarna använder på scenen.
- **Kostym:** Kläderna som skådespelarna har på sig på scenen.
- **Ljud och ljus:** Musik, ljudeffekter, ljus och mörker kan förstärka det som händer på scenen eller bidra till att skapa olika stämningar.
- **Publik:** Ni som tittar på föreställningen. Utan er så blir det ingen teater! Som publik får man en plats att sitta på och under föreställningen ska man stänga av sin mobil. Man får inte filma eller fotografera. Ni som är publik är en del av varandras upplevelse, därför är det viktigt att visa varandra respekt i salongen.

EFTER TEATERBESÖKET

Här finns förslag på frågor och övningar som kan användas för att tillsammans diskutera föreställningen i klassrummet efteråt. Vi vill uppmuntra till reflektion bortom huruvida föreställningen var "bra" eller "dålig".

MINNESRUNDA

Samla gärna klassen på stolar i en cirkel. Börja med att låta var och en fundera för sig själv kring vad hen minns starkast från *Tunneln*. Om det är möjligt kan det vara bra att låta eleverna vara tysta och kanske blunda medan de funderar.

Låt sedan var och en i tur och ordning säga något de minns från föreställningen, till exempel en karaktär, en replik eller något ur scenografin. Var och en säger bara *en* sak de minns. Uppmuntra gärna eleverna att säga *olika* saker för att få syn på hur många intryck och minnesbilder en föreställning kan ge.

Utveckling av övningen: “*jag undrar varför/hur/om...*”

- Låt eleverna också fundera på vad de undrar efter att ha sett *Tunneln*. Vilka frågor väckte föreställningen? Ta sen en runda där var och en får dela med sig av en fråga. Det kan både vara frågor om föreställningens innehåll eller utformning. Tanken är inte att ni ska komma på några svar utan bara låta frågorna ta plats i rummet.

INNEHÅLL OCH ANALYS

Vilka handlade det om?

Berättelsen kretsar kring främst fyra olika karaktärer: **Valentina, Jill, Alma** och **Gino**. Som stöd, se gärna Alejandro Leiva Wengers beskrivning av karaktärerna ovan.

Låt eleverna prata i par eller mindre grupper utifrån följande frågor.

- Hur skulle du beskriva de olika karaktärerna? Hur var de?
- Hur utvecklades de under föreställningens gång?
- Hur var relationerna mellan karaktärerna? Hur utvecklades de?
- Hur gestaltades de olika karaktärerna (kroppsspråk, tonfall, osv)?
- Vem var huvudroll? Ur vems perspektiv fick vi ta del av berättelsen?
- Tror ni att berättelsen berättats på ett annat sätt om vi fått följa en annan av karaktärerna mer?

Varför *Tunneln*?

Alejandro Leiva Wenger berättade om sin syn på titeln i texten ovan. Fråga eleverna:

- Varför tror ni föreställningen heter *Tunneln*?
- Hur kan titeln tolkas på olika plan (bokstavligt, symboliskt, psykologiskt)?
- Vilka andra titlar tycker klassen hade passat föreställningen?

FÖRESTÄLLNINGENS FORM

Här finns frågor om föreställningens form. Låt eleverna prata två och två eller i mindre grupper. Det är elevernas egna upplevelser, tankar, funderingar och reflektioner som är det viktiga och det finns inget rätt eller fel svar på frågorna.

- Föreställningen utspelar sig i olika tidsplan, hur förstod man vilka scener som utspelade sig när?
- Hur användes rekvisita, scenografi och kostym för att förstärka berättelsen?

Scenbilden

- Hur såg scenen ut? Vad fanns det på scenen? Hur påverkade det upplevelsen att som publik sitta på det sättet?
- Hur förändrades scenbilden under föreställningens gång?
- På vilka olika platser/i vilka miljöer utspelade sig berättelsen? Hur skapades de olika rummen?
- I vilken ”värld” och i vilken tid utspelade sig föreställningen?
- Vilka färger fanns i scenbilden? Hur användes ljus och mörker? Vad skapade ljuset och mörkret för olika känslor?

Musiken

- Hur användes ljud och musik i föreställningen?
- Vilka olika stämningar skapade musiken? Hur påverkade det elevernas upplevelse och tolkning?

FRÅGOR OM PJÄSENS TEMATIK

Följande frågor kan användas som grund för gruppsamtal och diskussioner i små grupper. När eleverna diskuterat färdigt så kan du följa upp diskussionen gemensamt på tavlan. Du kan självklart anpassa uppgiften, genom att fördjupa eller förenkla frågorna, utifrån elevgruppen och klassens förutsättningar.

- Vad betyder tema?
- Vilka teman berörs i pjäsen?
- Finns det något tema du hade önskat att pjäsen skulle beröra mer, eller något annat tema som du tycker borde ha varit med?
- Är pjäsen realistisk? Om ja, på vilket sätt?
- Är pjäsens tematik igenkännbar för ungdomar i din ålder? Om ja eller nej, motivera varför.

TEMA: MINNEN

En stor del av föreställningen utspelar sig i dåtid, i Valentinas minnen. Med minne menas förmågan att ta emot intryck, lagra information samt tolka och använda redan inlagrad information, genom att återkalla den vid ett senare tillfälle. Ju längre tillbaka minnet ligger, desto mer förändras det eftersom vi fyller i luckor med gissningar och tolkningar utifrån kunskap som vi fått senare. Minnet är en del av det som färgar vår personlighet. Hur vi uppfattar och agerar i en situation påverkas i sin tur av just vår personlighet och våra tidigare erfarenheter.

- Utgå från den gemensamma upplevelsen av föreställningen *Tunneln* – eleverna var i samma rum, under samma tid och såg och hörde samma sak. Finns det skeenden och detaljer som de minns på olika sätt? Vilka? Hur kommer det sig?
- Varför har Valentina till en början så svårt att berätta om sina minnen?
- Under föreställningens gång får Valentina ny kunskap om olika skeenden, hur kommer det förändra hennes minnen? Hur kommer det påverka henne, tror ni? Förändrade det ni fick veta i slutet hur ni ser tillbaka på föreställningen?
- Diskutera: hur mycket kan man lita på sina minnen? Finns objektiva minnen? Vilka olika sätt finns det annars att hjälpa minnet så att det blir mer tillförlitligt?
- Minnen kan medvetet ändras på både positiva och negativa sätt, genom att man tar till sig ny information och ser på ett minne ur ett nytt perspektiv, eller genom manipulation (t.ex. gaslighting). Hur kan man själv bli mer medveten om när detta sker, och antingen välkomna eller skydda sig från dessa processer?

- Sök information om hur vi minns (fysiskt/biologiskt, socialt, historiskt och psykiskt), om hjärnans processer och funktioner, om de olika minnessystem som finns, osv och redovisa för varandra.

TEMA: KOMMUNIKATION

Kommunikation är olika sätt att förmedla och fråga om information. Både privat och i skolan/på jobbet behövs kommunikation för att vi ska kunna öka vår förståelse om olika situationer, strukturer, begrepp, osv. såväl som om andra människor och om oss själva. I föreställningen *Tunneln* kommenterar Jill vid ett par tillfällen att Valentina inte kommunicerar med personer hon borde kommunicera med. Istället drar Valentina egna slutsatser och tänker att det är så, utan att prata med personerna.

- Varför tror ni att Valentina valt att agera som hon gör? Finns det fördelar med att göra så? Vilka nackdelar finns det?
- Vilka fördelar finns det med att kommunicera? Finns det nackdelar? Vilka?
- Vad kan man tänka på för att nå en bra kommunikation? Vad kan ställa sig i vägen för kommunikation? På vilka sätt kan en kommunikation sägas vara dålig?
- Ren praktiskt, vilka olika sorters kommunikation finns det (verbal, icke-verbal, visuell, skriftlig, osv)? Vilka fungerar bäst i vilka sammanhang? Varför är det så?

TEMA: SORG OCH BEARBETNING

Det visar sig att Valentina inte kunde köra in i tunneln under sin körlektion eftersom situationen omedvetet påminde henne om när hon fick beskedet om att hennes syster Alma dött. Sorg påverkar människor på olika sätt och kan ta sig helt olika uttryck hos olika människor. Beroende på vilka reaktioner Valentinas sorg väcker hos eleverna kan ni bemöta den på olika sätt.

Diskutera:

- Detta att Alma dog, var det något ni anade tidigt i föreställningen eller blev det en överraskning när Valentina väl berättade för Jill? Om ni anade det tidigare, vad var det som gjorde att ni gjorde det?
- Varför tror ni att Valentina inte självmant berättade om Alma första gången hon fick frågan från Jill om hon hade syskon?
- När ni tänker tillbaka på hela föreställningen, uppfattade ni att Valentinas sorg sken igenom eller kom den fram senare? När, om alls, kändes den? Varför tror ni att hon hade det förhållningssättet?
- I sista scenen dyker Alma plötsligt upp i bilen när Valentina ska köra igenom tunneln, hur tolkade ni det?

Skriv:

- Be eleverna skriva ett brev till Valentina där de möter henne i hennes sorg, ställer frågor och ger henne tips på hur hon kan hantera sin sorg.
- Om de själva uttrycker behov, be eleverna skriva om egen sorg, minnas en person och sätta ord på sina känslor.

BEDÖMNING

Recension

Efter att ha arbetat genomgående med pjäsens innehåll, text och språk kan en recension av pjäsen vara ett bra avslut på hela arbetsmomentet. Denna uppgift, och allt material i denna handledning, kan användas för den formativa bedömningen av elevernas språkkunskaper. Skriv ut/dela mallen nedan och be eleverna utgå från den när de skriver sin recension.

Titel på pjäsen:

Författare:

Regissör:

Namn på teatern:

Inledning

Gör en kort sammanfattning av pjäsen. Vad handlar den om? Nämn huvudtemat och gör en kort beskrivning av handlingen.

Skådespelarinsatser

Diskutera skådespelarnas prestationer. Hur påverkade skådespelarnas tolkningar av sina roller föreställningen? Ge gärna exempel.

Scenografi och kostym

Beskriv scenografin och kostymerna. Hur bidrog de till att skapa stämningen i föreställningen? Var det något särskilt som utmärkte sig?

Regi och upplevelse

Hur fungerar samspelet mellan skådespelare, scenografi, ljus, ljud och regi? Var det något i uppsättningen som överraskade eller imponerade? Vad kände du och vad tänkte du?

Helhetsbedömning

Sammanfatta dina intryck. Hur lyckad var uppsättningen som helhet? Skulle du rekommendera andra att se den? Varför eller varför inte?

Avslutning, reflektion och utvärdering

Nu när ni har arbetat färdigt med pjäsen är det tid för en kort reflektion och utvärdering av hela arbetsmomentet. Vad har eleverna lärt sig under det här arbetsmomentet? Vad har varit mest intressant eller utmanande? Hur har deras insikter förändrats genom arbetet med föreställningen om både scenkonst, språk och text?

Låt eleverna skriva ner svaren på dessa i en lapp som du sedan samlar ihop i en låda. Om du vill kan du läsa upp några svar tillsammans med klassen, som ett gemensamt avslut. Annars behåller du svaren själv och inspireras av svaren inför kommande arbetsmoment.

VI SOM ARBETAT MED FÖRESTÄLLNINGEN *TUNNELN*

Skådespelare

Nader Attiyah (praktikant från Teaterhögskolan i Malmö)
Pascalle Arias Basualto
Emily Jankkila
Karin Foladi

Dramatiker Alejandro Leiva Wenger

Regissör Lisa Färnström

Scenograf och kostym Johanna Mårtensson

Ljus Raimo Nyman

Mask Althea Jitelius Franconeri (praktikant från Stockholms Konstnärliga Högskola)

Dramaturg Mia Winge

Intimitetskoordinator Sara Arrhusius

Regiassistent Raoul Ek (praktikant från Stockholms Konstnärliga Högskola)

Produktionssamordnare Isabelle Pedone

Producent Josefin Lagerwall

Scenchef Sara Foman

Ljustekniker och pjäsansvarig tekniker Anton Linder

Ljudtekniker Björn Sundling

Kommunikatörer Carolina Rappaport Edberg och Elin Reutermo

Produktionsassistent Sofia Valikangas

Konstnärlig ledare Olof Hanson

Verksamhetschef Jiasi Aspñäs Maciel

Premiär 4 oktober 2025 på Kulturhuset Stadsteatern Vällingby